

xvii, art. i, quia videlicet mediante apprehensione efficaciter ordinativa ejus, quod faciendum est, imperat, et habet pro effectu aliquid imperatum. Quæ tamen apprehensio ordinativa, quia oritur ex dispositione, qua aliquis est dispositus per aliquam virtutem voluntatis, et ex illa habet efficaciam ad intimandum, dicitur imperium esse actus ejus. Ea quæ pertinent ad modum habendi meditationem, et quomodo ex illa causetur dulcedo, et lætitia

in anima, aut aliquando a Deo infundatur, videantur in magistro Torres hic, et Suarez supra loco citato, cap. viii et ix. Quæ vero pertinent ad contemplationem ipsam prout coincidit cum oratione mentali; et quæ sit in illa via purgativa, illuminativa, et unitiva, cum non pertineant ad essentiam devotionis, sed orationis, commodius sequenti quæstione attingemus.

QUÆSTIO LXXXIII.

DE ORATIONE.

Expedito actu religionis, quo ipsa voluntas offertur Deo, qui est principalis actus ejus, utpote majorem includens causalitatem in reliquos, quia voluntas cætera omnia movet, et qui propinquior est religioni existit in voluntate, transit S. Thomas ad actum religionis, quo offertur, et subjicitur intellectus Deo, et quo ascendit ad ipsum quasi oblatum, et subjectus ei, quod fit per orationem. De qua in præsentis quæstione decem et septem articulos concludit. In primo resolvit orationem esse actum appetitivæ virtutis, seu cognoscitivæ, quia de oratione loquimur in præsentis prout significat quamdam deprecationem, et petitionem secundum quod dicit Augustinus, quod oratio petitio quædam est; petere autem, sive deprecari ordinationem quamdam importat, prout scilicet homo disponit aliquid per aliud esse faciendum: ergo pertinet ad rationem cujus est ordinare, propter quod philosophus dixit: « Quod ad optima deprecatur ratio, » et Cassiodorus: « Quod oratio dicitur quasi oris ratio. »

In secundo articulo resolvit convenientissimum esse orare. Et refutatis erroribus quorundam dicentium hujusmodi exercitium vanum esse, eo quod res humanæ divina providentia non reguntur: et aliorum utilitatem orationis excludentium, quia omnia in rebus humanis ex necessitate contingere dicebant, conclusionem suam probat ex eo, quod Deus non solum disposuit, qui effectus in nobis fiant, sed etiam ex quibus causis, et quo ordine proveniant. Inter alias autem causas assignatur oratio. Non enim propter hoc oramus ut divinam dispositionem immutemus, sed ut impetremus, quod Deus disposuit per orationes sanctorum impleri, et juxta Gregorium: (ut homines postulando mereantur accipere, quod eis Deus omnipotens ante sæcula disposuit donare). Oportet ergo orare, et non deficere, ne fructibus orationis careamus. In quod Cajetanus nostram miratur stultitiam, qui in cæteris effectibus causas medias adhibemus, ne vana reddatur expectatio nostra; in fructibus autem orationis somniamus tamquam si oratio non causa, vel causa valde remota esset, quod fit ut somniantes in causis nihil percipiamus in fructibus.

In articulo tertio, resolvit orationem esse actum religionis, quia per orationem homo exhibet reverentiam Deo (quod est proprium religionis) in quantum ei se subjicit, et profitetur orando se eo indigere; ergo ad religionem pertinet orare, per quod maxime Deus honoratur, cum ipsi subjiciamur petendo ut omnium creatori, provisorio, ac redemptori.

In articulo quarto, resolvit solum Deum debere orari, quia omnes orationes nostræ ordinari debent ad gratiam, et gloriam consequendam, quam solus Deus dat, et sic ad Deum quasi ad principium per quem desideria nostra sunt implenda dirigi debet oratio; licet etiam sanctos oremus, non ut per quos orationes nostras Deus cognoscat, sed ut eorum precibus, et meritis orationes nostræ sortiantur effectum.

In articulo quinto, resolvit aliquid determinatum debere in oratione a Deo peti, videlicet ea quæ malum eventum habere non possint, et quæ in

beatitudinem secure nos perducant, ut patet ex eis quæ in oratione Dominica discipulos suos docuit exposcere Matthæi sexto, et Lucæ undecimo.

In articulo sexto, resolvit temporalia posse a Deo peti in oratione, non quidem principaliter, et ut in eis finem constituamus, sed ut adminicula quædam quibus ad beatitudinem adjuvemur, in quantum scilicet per ea vita corporalis sustentatur, et nobis deserviunt ad actus virtutum.

In articulo septimo, resolvit pro aliis debere nos orare, quia non solum debemus nobis bona desiderare, sed aliis (hoc enim pertinet ad delectationem quam proximis impendere debemus) illud autem debemus orando petere quod debemus desiderare; ergo sicut pro nobis orare debemus, sic pro aliis.

In articulo octavo, resolvit debere nos pro inimicis orare, quia debemus inimicos diligere; a nostris ergo communibus orationibus, qua pro aliis facimus, inimicos non excludere necessitatis est, pro eis tamen specialiter orare perfectionis.

In articulo nono, resolvit convenienter esse designatas septem petitiones grationis Dominicæ, quod præter auctoritatem Christi instituentis, constat ex eo, quod in tali oratione omnia quæ petere, et eo ordine quo petere debemus, assignantur ut videre est in littera, brevitatis causa hic omissa.

In articulo decimo, resolvit orare proprium esse creaturæ rationalis, quia ut dictum est, oratio est actus rationis per quam aliquis superiorem deprecatur; ergo ei est proprium orare, cui convenit rationem habere, et superiorem quem deprecari possit. Divinis autem Personis nihil est superius; bruta rationem non habent; ergo proprium est creaturæ rationalis orare.

In articulo undecimo, resolvit sanctos qui sunt in patria pro nobis orare, quia oratio pro aliis ex charitate provenit; ergo quanto sancti perfectioris sunt charitatis, tanto magis pro viatoribus orant: habet enim hoc divinus ordo ut ex superiorum excellentia in inferiora refundatur, sicut ex claritate solis in aerem.

In articulo duodecimo, resolvit orationem communem debere esse vocalem, non singularem, quia communis est quæ per ministros Ecclesiæ in persona totius populi fidelis Deo offertur; ergo oportet quod innotescat populo pro quo profertur. Singularis autem vocem non petit, licet voce possit uti vel ad augendam, et excitandam devotionem, vel ut etiam vox Domino serviat, vel quia ex redundantia ab anima in corpus, et ex vehementi affectione resultat, secundum illud Psalmi xv: *Lætatum est cor meum, et exaltavit lingua mea.*

In articulo decimo tertio, resolvit attentionem esse in oratione necessariam, necessitate secundum quid, seu ad melius esse. Ad merendum autem in oratione saltem in prima intentione, qua aliquis ad orandum accedit, est simpliciter necessaria, et similiter ad impetrandum id pro quo orat. Si autem prima intentio desit, oratio nec meritoria est, nec impetrativa.

In articulo decimo quarto, resolvit orationem diuturnam esse debere secundum causam suam, nempe desiderium charitatis a quo procedit, omnia enim in gloriam Dei facere debemus; non vero in se ipsa, quia oportet aliis operibus occupari.

In articulo decimo quinto, resolvit orationem esse meritoriam, sicut et quemlibet alium actum virtutis in quantum procedit ex radice charitatis.

In articulo decimo sexto, resolvit peccatores orando aliquid impetrare a Deo, si enim peccatores non exaudiret, frustra diceret publicanus: *Domine propitius esto mihi peccatori.*

In articulo decimo septimo resolvit, convenienter assignari partes orationis, obsecrationes, orationes, postulationes, et gratiarum actiones, quia orans debet accedere ad Deum, quem orat (ecce orationem, quæ est as-

census mentis in Deum) debet etiam petere, sive determinative (ecce postulationem) sive indeterminate quod nominant supplicationem. Item requiritur ratio impetrandi, et hoc si ex parte Dei, est ejus sanctitas, secundum illud Daniel ix: *Propter temetipsum inclina Deus meus aurem tuam* (ecce obsecrationem) si vero ex parte petentis, est gratiarum actio, quia de acceptis beneficiis gratias agentes meremur accipere potiora.

DISPUTATIO XXI.

DE PERTINENTIBUS, ET REQUISITIS AD
ORATIONEM.

—

ARTICULUS I.

*Utrum oratio sit actus appetitivæ
virtutis?*

I. In titulo ly oratio sumitur pro ut comprehendit omnes partes orationis, scilicet, obsecrationem, postulationem, orationem, et gratiarum actionem quas S. Thomas numerat in hac ipsa quæstione art. xvii. Et de omnibus currit difficultas ut de partibus sub nomine orationis comprehensis, an pertineant ad actum appetitivæ virtutis. Conclusio est affirmativa, quam probat sanctus doctor primo in argumento Sed contra auctoritate Isidori, quia: «Orare, inquit Isidorus, est idem quod dicere:» dictio autem pertinet ad intellectum, et est actus ejus: ergo et oratio. Posset tamen quis eludere vim argumenti explicando Isidorum de oratione vocali, non mentali. Sed est ridicula evasio, nam hoc modo nihil peculiare diceret Isidorus de oratione; nam etiam imperare vocaliter, eligere vocaliter, concionari, syllogizari, et reliqua omnia vocalia sunt dicere. Si ergo sensus Isidori esset, quod orare vocaliter est dicere, nihil explicaret de ratione ipsa orandi, sed de eo, quod habet in quantum vo-

calis est. Dicere autem quod oratio, in quantum vocalis est, est quoddam dicere, est explicatio ridicula. Igitur loquitur Isidorus de oratione, quantum ad propriam rationem orationis, ut comprehendit interiorem et exteriorem. Unde ratio D. Thomæ fundata in tali auctoritate efficax est. Quomodo autem oratio sit dictio, et an supponat pro dictione, seu conceptu vocis, vel pro conceptu rei, ut dicatur esse in intellectu, statim contra Suarez disputabimus.

II. In corpore articuli probat S. Thomas eandem conclusionem præsupponendo tria, ex quibus pendet ejus ratio. Primum est, id quod dicit Cassiodorus explicando etymologiam orationis, quod oratio est quasi oris ratio: secundum est, quasi subsumptum, quod ratio est duplex: alia speculativa, alia practica; quarum præcipua differentia est, quod ratio speculativa est pure apprehensiva rerum; ratio autem practica non solum est apprehensiva, sed etiam causativa: tertium est, ulterius subsumendo, quod dupliciter aliquid est causa alterius, uno modo perfecte, alio modo imperfecte: perfecte quando effectus totaliter, et perfecte subditur potestati causæ, et ita potest imponere necessitatem; aut coactionem, vel moralem, vel physicam, ut fiat talis effectus: imperfecte autem quando effectus non subditur totaliter, et perfecte potestati causæ, et ideo solum imperfecte, et quasi dispositive potest illum causare, quasi indigens altera causa, ut talis effectus exeat. Et sic cum ratio practica sit causa,

potest similiter esse causa, vel perfecte, vel imperfecte. Perfecte quidem, quando totaliter potest sibi subdere effectum, et quasi necessitatem, et coactionem moralem imponere, et sic se habet quando imperat non solum aliis potentiis, sed etiam aliis hominibus sibi subditis. Imperfecte vero, quando affectus non subditur ei totaliter, sed disponit ad illum inducendo, persuadendo, aut petendo, etc.

III. Ex his ergo ostendit D. Thomas suam conclusionem: Utrumque istorum (scilicet imperare, et petere) importat ordinationem: ergo pertinet ad rationem seu modum causandi per rationem. Consequentia patet, quia proprius modus causandi per rationem est causare ordinando: ergo quod importat ordinationem, importat aliquid rationis; antecedens vero probatur, quia tam per imperium, quam per orationem disponit homo, quid sit faciendum per alium; ergo importat ordinationem. Et hinc elicit D. Thomas definitionem orationis traditam a D. Augustino et Damasceno, quod scilicet, oratio est petitio quædam, et quod oratio ad Deum est petitio decentium a Deo; petitionem autem seu deprecationem philosophus in ratione posuit, dicens: « Quod ad optima deprecatur ratio. »

IV. Ex auctoribus, qui doctrinam D. Thomæ non profitentur, quidam disconveniunt in conclusione, negantes orationem esse actum intellectus, sed voluntatis, ut Joannes de Medina codice de pœnitentia, tractatu de oratione, cap. II. Quidam vero non admittunt rationem D. Thomæ positam in corpore, existimantes imperium esse actum voluntatis, et ordinationem illam, quam ponit S. Thomas pertinere ad voluntatem, inter quos enumerantur S. Bonaventura, Oham, Almainus, et alii; quidem denique partim ad-

mittunt, partim rejiciunt illam S. Thomæ conclusionem: existimant enim actum petitionis, in quo præcipue consistit essentia orationis, posse fieri locutione quadam interiori, eo modo, quo homo interius loquitur, et tunc consistere in actu intellectus, non quo concepimus res, sed quo concipimus voces, quasi per conceptus non ultimos, quia hoc modo solum existimant, nos loqui ad Deum in hac vita, quasi imaginando voces, quibus interius loquamur Deo. Si autem removeantur conceptus non ultimati vocum, et solum concipiamus res dirigendo conceptum ad Deum; tunc dicunt orationem non esse actum intellectus, sed voluntatis, quia se habet tunc ad modum locutionis Angelorum, quæ est actus voluntatis, quia consistit in directione unus conceptus ad alterum Angelum, quod fit per voluntatem. Ita pater Suarez II tomo de religione, lib. I, cap. III et IV. Et mihi videtur Suarez procedere ex eodem fundamento, quo illi qui negant ordinationem, et imperium esse actum intellectus; dicit enim ipse conceptum per locutionem interiori ordinari ad Deum; hanc autem ordinationem fieri per actum voluntatis. Unde et in tomo de legibus, lib. I, cap. V, licet probabilem judicet sententiam, quæ dicit legem actum esse rationis, magis autem se inclinat ad oppositam, quod scilicet consistat in actu voluntatis.

V. Tota difficultas in hoc articulo reducit ad duas propositiones D. Thomæ. Prima est, quam sæpissime repetit in aliis locis, scilicet, quod ordinatio est actus rationis. In hac enim propositione fundat D. Thomas, quod imperium est actus rationis; et similiter lex, et oratio, et votum. Et loquendo etiam de actibus Dei, in hoc fundat, quod prædestinatio sit actus intellectus, et

non voluntatis. Unde hæc propositio est fundamentalis in S. Thoma, et ejus resolutio valde necessaria, et difficilis satis ad intelligendum, quia cum ordinatio pendeat a ratione proponente, et a voluntate movente, difficile est judicare quid importet in recto et formaliter, et præsuppositive, et quare potius dici debeat, quod substantialiter et in recto supponat pro judicio intellectus, seu cognitionem præsupponendo motionem, quam pro motione præsupponendo judicium, sicut in aliis actibus, qui pendent etiam ab utraque potentia, ut in electione, et intentione videmus, quod in recto important actum voluntatis, et præsuppositive ordinem rationis. Est ergo difficultas ad assignandam hujusmodi differentiam. Secunda etiam propositio, in qua difficultas est, de ipsa oratione, quia adhuc dato quod ordinatio sit actus rationis formaliter et in recto, restat videre an oratio essentialiter consistat in ordinatione, vel in aliquo actu antecedente, vel subsequente. In his duobus tota hujus articuli resolutio pendet.

VI. Circa primam propositionem supponimus tamquam certum ordinationem efficacem, et quemcumque actum, qui in ordinatione consistit, pendere a duplici potentia, scilicet ab intellectu, et voluntate, quia aliquid de utraque participat. Et admittimus etiam tamquam probabilius, quod procedit elicitive ab utraque potentia, secundum quod una potentia agit in aliam: hoc enim ex dictis supra quæstione LXXXI, articulo IV, constare potest, ubi determinavimus posse actum unius potentiæ elici etiam ab alio, verbi gratia, actus intellectus a voluntate, vel e contra, quia istæ potentiæ ita ad invicem movent se, quod una potest agere ex virtute participata ab altera, ut docet S. Thomas quæst.

XXII de veritate, art. XIII. Et quando virtus illa participata ex motione alterius potentiæ ita concurrat ad actum, quod tribuit illi aliquid formaliter pertinens ad suam specificationem, et essentiam, dicitur actus elicitive procedere a tali virtute participata, et consequenter a potentia participante, et simul etiam a potentia mota. Et hoc modo cum imperium in sua intrinseca specie dicat aliquid voluntatis, et aliquid intellectus, quia essentialiter dicit ordinationem cum motione, et idem habent alii actus supra numerati; ideo stat bene, quod isti actus elicitive procedant ab utraque potentia secundum diversas rationes, ut loco citato explicavimus. Supposito ergo, quod utraque potentia concurrat ad istos actus, et elicitive concurrat, quia id, quod habet actus ab utraque potentia pertinet ad ejus speciem, et essentiam: cum istæ duæ potentiæ non possint ex æquo concurrere ad actum, sed una in virtute alterius, et ut mota ab altera, a qua participat virtutem.

VII. Difficultas restat in assignare in istis actibus, quæ potentia se habeat ut movens, et quæ se habeat ut mota, ut inde intelligamus, quid in actu se habeat tamquam materiale, et tamquam formale: semper enim potentia mota præbet actui id quod magis materiale est; potentia autem movens id quod magis formale: unumquodque enim movetur in quantum est in potentia, et movet in quantum est in actu. Et ideo actus procedens a potentia mota, et movente correspondet potentiæ motæ, quantum ad id quod materiale, et potentialius est; potentiæ autem moventi quoad id, quod est formalius. Actus autem simpliciter pertinet ad illam potentiam, a qua accipit entitatem materiale, et substantialem. Hac enim ratione posuit S. Thomas electionem esse